

МІСЦЕ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

У статті проаналізовано різні погляди щодо сутності поняття «управління розвитком підприємства», висвітлено основні дискусійні аспекти його трактування, на основі чого сформульовано власне бачення суті управління розвитком підприємства. Також розглянуті основні складові системи управління розвитком і визначено місце корпоративної соціальної відповідальності у цій системі.

Ключові слова: внутрішнє і зовнішнє середовище, управління розвитком підприємства, система управління, корпоративна соціальна відповідальність.

І.М. MYKHALOVSKA, K.I. TKACH

Khmelnytsky National University

CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE DEVELOPMENT

Abstract - The article analyzes different views about the nature of the term «management development of enterprise», highlights the key aspects of his controversial interpretation, based on which formulated their own vision of the essence of management development company. Also, the basic components of control systems development and the place of corporate social responsibility in the system. The authors proposed management system of enterprise development, factors and variables of internal and external environment of enterprise, gave the definition of the essence of the notion "management of business development", researched its main components, determined corporate social responsibility in system of development management of company.

Keywords: internal and external environment, management development of enterprise, governance, corporate social responsibility.

Актуальність теми дослідження. Ринкове середовище функціонування підприємств диктує жорсткі умови конкуренції, вижити й стати лідером в яких можливо лише на основі своєчасної реалізації програм розвитку, з урахуванням їх інноваційного аспекту. Тому в сучасних умовах економіки України все більшої актуальності набувають питання розвитку підприємств, їх спроможності достатньо швидко й з мінімально необхідними витратами реагувати на потреби ринку та зміни зовнішнього і внутрішнього середовища.

Проте в Україні теорія та практика управління розвитком підприємств ще не посіли належного місця. Більшість керівників та власників підприємств змінюють свою ціннісну орієнтацію від виживання на ринку до розвитку підприємства, що передбачає чітке визначення цілей, виділення пріоритетів, означення напрямів розвитку. Однак недосконалість існуючих методів і процесів управління підприємством, відсутність цільової орієнтації на вирішення певних проблем значною мірою обмежують наявні передумови розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання управління розвитком підприємств, а також корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) є предметом досліджень багатьох іноземних та вітчизняних науковців: Горінов П.Е. [2], Іванілов О.С. [3], Лазеба Є.С. [4], Павлик В.П. [5], Пашенко О.П. [6] та ін. Проте єдиної думки щодо суті самого визначення «управління розвитком підприємства» немає, також ніхто із науковців не висвітлив місце корпоративної соціальної відповідальності у системі управління розвитком підприємства.

Мета статті полягає у визначенні суті поняття «управління розвитком підприємства», дослідженні його основних складових, виділенні корпоративної соціальної відповідальності у системі управління розвитком підприємства.

Виклад основного матеріалу. Система управління – сукупність цілей, функцій, принципів та методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування підприємства.

На ефективне функціонування підприємства впливає низка умов і факторів.

Фактори, що впливають на систему управління підприємством, відображають суттєві причинно-наслідкові зв'язки, що визначають даний процес.

Для того, щоб визначити, які фактори впливають на розвиток підприємства, необхідно знати, в якому середовищі воно веде свою діяльність. Аналіз середовища передбачає вивчення трьох його частин: макрооточення, безпосереднього оточення, внутрішнього середовища, тобто існують зовнішні та внутрішні фактори впливу на розвиток підприємства (рис. 1).

Оскільки підприємство є цільовою системою, то мета є її основною ознакою, яка відрізняє одну систему від іншої. Формування та вибір цілей є початковим пунктом управління. І саме тому, система управління відрізняється від інших систем (технічних та біологічних) тим, що вплив суб'єкта управління на об'єкт відбувається насамперед шляхом визначення мети діяльності [2].

До основних функцій управління відносять: планування, організація, мотивація та контроль [5].

Рис. 1. Фактори і змінні внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства
Джерело: складено на основі [1, 2, 5, 7]

Сутність планування як функції управління підприємством полягає в обґрунтуванні цілей і шляхів їх досягнення на основі виявлення комплексу завдань і робіт, а також визначення ефективних методів, способів і ресурсів всіх видів, необхідних для виконання цих завдань та встановлення їх взаємозв'язку. Планування є основною ланкою та організаційним початком всього процесу реалізації цілей підприємства.

Організація є процесом, який направлений на найбільш оптимальне сполучення ресурсів – матеріальних, енергетичних, трудових, фінансових, інформаційних у виробничому процесі. Ефект організації проявляється у вдалому поєднанні всіх видів ресурсів та їх раціональному використанні. Тому значна частина робочого часу апарату управління використовується для організації виробничого процесу.

Через мотивацію апарат управління узгоджує дії всіх працівників підприємства з метою досягнення тактичних та стратегічних завдань та загальної мети підприємства.

Контроль в загальному розумінні виступає як інструмент, який забезпечує всі ланки апарату управління інформацією про стан об'єкта управління.

Важливу роль відіграють цілі, які є критерієм оцінювання досягнутих результатів, ухвалення рішень про доцільність чи необхідність конкретних змін щодо внутрішньої політики підприємства і його поведінки на ринку. Цілі підприємства (організації, фірми, компанії), сформульовані у процесі стратегічного планування, – конкретні кінцеві результати, яких підприємство прагне досягти через певний проміжок часу [5].

Існує досить багато класифікаційних груп, які визначають цілі управління.

Деякі з них поділено за такими ознаками [8]: за спрямованістю дій цілі (зовнішні та внутрішні); за напрямками діяльності на підприємстві (економічні, техніко-технологічні, соціальні, екологічні); за можливістю їхнього повного здійснення — «цілі створення» (якого-небудь матеріального об'єкта чи системи) та «цілі розвитку» (коли йдеться про процес); за охопленням рівнів управління — цілі всього підприємства, окремих підрозділів і груп або індивідуумів; за часовими характеристиками (коротко-, середньо- та довгострокові); за відповідною спрямованістю на види діяльності — стратегічні, тактичні, оперативні; за ступенем оновлення — цілі підтримки наявного рівня, цілі поступового розвитку окремих елементів системи та цілі оновлення; за впливом на окремі елементи підприємства — виробничі та управлінські; останні, в свою чергу, можна поділити на адміністративні функції (планування, організація, мотивація, контроль) і функції підприємства (маркетингові, технологічні, збутові, фінансові, постачання, кадрові тощо); за характером діяльності — цілі функціонування та цілі розвитку; за пріоритетами — основні, побічні та підтримуючі; за вимірюваністю — кількісні та якісні.

Початковим моментом у побудові системи управління підприємством є формулювання принципів управління. Можна виділити наступні основні принципи управління фірмою [3]. Принцип відтворення системи життєзабезпечення. Принцип соціальної орієнтації підприємства. Принцип правової регламентації управління. Принцип наукової обґрунтованості системи управління. Системний підхід до управління. Принцип орієнтації підприємства на інноваційний шлях розвитку. Принцип збереження і розвитку конкурентних переваг. Принцип єдності теорії і практики управління. Принцип співставності варіантів управлінських рішень при їхньому виборі.

Методи управління покликані забезпечити високу ефективність діяльності колективів, їх

злагоджену роботу, сприяти максимальній мобілізації творчої активності кожного члена. Цим методи управління відрізняються від усіх інших технічних та технологічних методів, які використовуються в ході вирішення комплексних виробничо-господарських завдань. Розрізняють такі методи управління [4]:

- економічні;
- соціально-психологічні;
- організаційні методи.

На нашу думку, корпоративна соціальна відповідальність є складовою системи управління, оскільки вона має значний вплив на діяльність підприємства. Корпоративна соціальна відповідальність є засобом покращення бізнес процесів, технологій, ділової та загально суспільної репутації підприємства, підвищення мотивації та продуктивності працівників, поліпшення економічних показників підприємства, підвищення ефективності управління та конкурентної спроможності підприємства, мінімізації ризиків та забезпечення збалансованого розвитку.

Саме тому, ми пропонуємо наступне бачення системи управління розвитком підприємства (рис. 2)

Що ж до поняття «управління розвитком підприємства», то слід зазначити, що й дотепер в економічній літературі немає єдиних підходів до його визначення.

Пащенко О.П. [7] вважає, що управління розвитком – це процес або підтримки підприємства в плановому аттракторі розвитку, або штучної зміни еволюційного вектора розвитку підприємства для досягнення мегаціль існування системи – формування адекватного умовам, що стохастично змінюються, рівня конкурентоздатності і забезпечення тривалої присутності підприємства в економічному просторі національної чи світової економіки.

На нашу думку, дане визначення є занадто перенасичене специфічними термінами, у Павлика [6] ж основу в управлінні підприємством складають управлінські рішення, які приймаються його керівництвом, виходячи з певної економічної інформації, її аналізу та використання для досягнення поставлених цілей, одержання бажаного прибутку, зниження витрат, підвищення рентабельності.

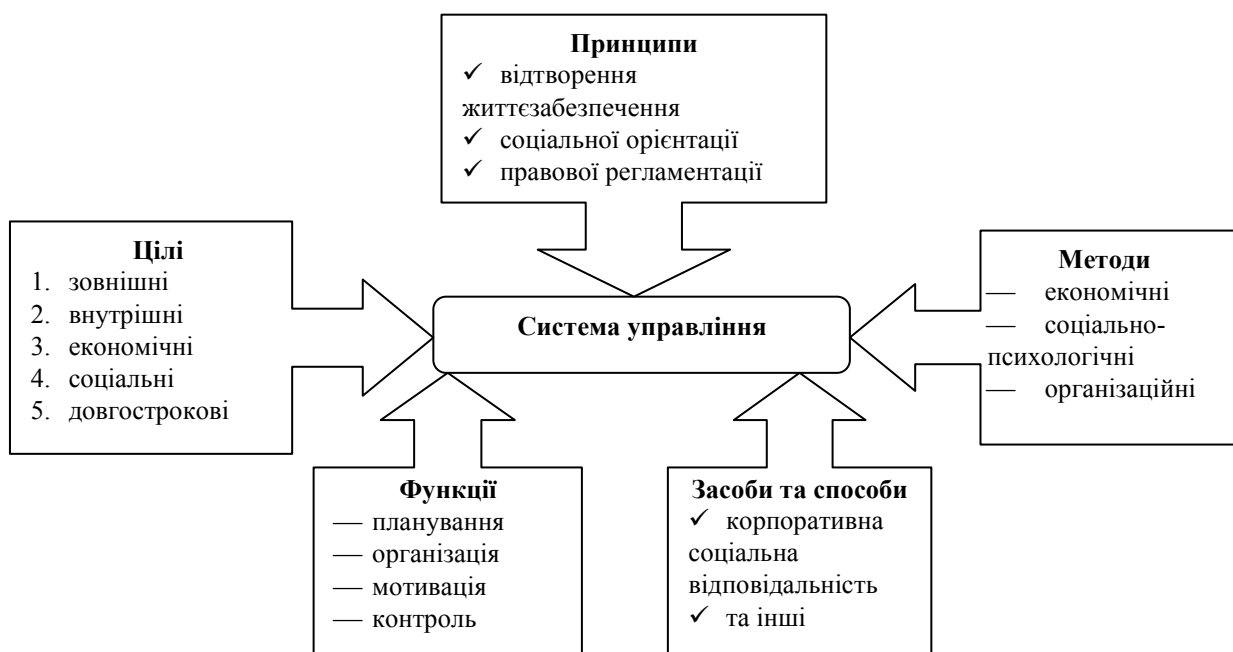

Рис. 2. Система управління розвитком підприємства
Джерело складено на основі [3–5, 8] та власних досліджень

Розглянувши дані визначення, ми дійшли висновку, що управління розвитком підприємств – це процес прийняття, на основі вихідних даних, управлінських рішень, які мають відповідати вимогам як внутрішнього, так і зовнішнього середовища підприємства та забезпечувати його нормальне існування і досягнення основних цілей.

Висновки. Таким чином, управління розвитком підприємства є багатогранним і важким процесом, який має свої функції, принципи, методи, цілі та завдання. Обов'язковим елементом цієї системи є корпоративна соціальна відповідальність, яка є ефективним засобом у забезпеченні розвитку підприємства.

Література

1. Кризис-менеджмент : учебное пособие / [А. М. Букреев и др.] ; Мин-во образования и науки, молодежи и спорта Украины, Южно-Российский гос. технический ун-т (Новочеркасский политехнический ин-т) [и др.]. – Новочеркасск : ЮРГТУ (НПИ), 2012. – 400 с.
2. Горінов П.Е. Підходи до вивчення ефективності менеджменту підприємства [Електронний

ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prodiplom.com.ua/content/view/5670/75/>

3. Економіка підприємства : підручник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.readbook.com.ua>

4. Іванілов О.С. Економіка підприємства [Електронний ресурс] : підручник / О.С. Іванілов. – Режим доступу : <http://pidruchniki.ws>

5. Лазеба Є.С. Основні функції управління підприємством та їх взаємозв'язок [Електронний ресурс] / Є.С. Лазеба. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. Павлик В.П. Управління сільськогосподарським підприємством в ринкових умовах [Електронний ресурс] / В.П. Павлик. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>

7. Пашченко О.П. Стратегічне управління розвитком підприємства [Електронний ресурс] / О.П. Пашченко. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. Шершньова З.Є. Стратегічне управління [Електронний ресурс] : підручник / З.Є. Шершньова. – Режим доступу : <http://studentbooks.com.ua>

References

1. Bukreev A.M., Krizis-menedzhment [Tekst] : uchebnoe posobie / A. M. Bukreev [i dr.] ; M-vo obrazovaniya i nauki, molodezhi i sporta Ukrainyi, Yuzhno-Rossiyskiy gos. tehnicheskiy un-t (Novocherkasskiy politehnicheskii in-t) [i dr.]. - Novocherkassk : YuRGU (NPI), 2012. - 400

2. Horinov. P.E. Pidkhody do vyvchennya efektyvnosti menedzhmentu pidpryyemstva [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.prodiplom.com.ua/content/view/5670/75/>

3. Ekonomika pidpryyemstva: Pidruchnyk - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.readbook.com.ua>

4. Ivanilov O.S. Ekonomika pidpryyemstva/ O.S. Ivanilov: pidruchnyk. – [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://pidruchniki.ws>

5. Lazeba Ye.S. Osnovni funktsiyi upravlinnya pidpryyemstvom ta yikh vzayemozv'yazok/ Ye.S. Lazeba – [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.nbuv.gov.ua/>

6. Pavlyk V.P. Upravlinnya sil'skohospodars'kym pidpryyemstvom v rynkovykh umovakh/ V.P. Pavlyk - [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.nbuv.gov.ua/>

7. Pashchenko O.P. Stratehichne upravlinnya rozvytkom pidpryyemstva/O.P. Pashchenko– [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. Shershn'ova Z.Ye. Stratehichne upravlinnya/ Z.Ye. Shershn'ova: pidruchnyk. – [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://studentbooks.com.ua>

Рецензія/Peer review : 20.9.2014 р.

Надрукована/Printed : 23.09.2014 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Хрущ Н.А.